

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Філософський факультет
Кафедра теорії та історії культури

І.М.Колесник

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

ПРОГРАМА

**варіативної навчальної дисципліни
(за вибором університету)**

Галузі знань:

0201 – культура, 0203 – гуманітарні науки
спеціальностей

6.020101 – «культурологія» 6.020301– «філософія»

Затверджено на засіданні кафедри
Теорії та історії культури
Протокол №1 від 29.08.2012р.

Львів - 2012

Релігієзнавство. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів за напрямами підготовки 6.020101 – культурологія, 6.020301– філософія, спеціальностей «культурологія», «філософія».

Розробник: Колесник Ігор Миколайович – кандидат філософських наук, асистент кафедри теорії та історії культури

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та історії культури
Протокол № 1 від 29.08.2012 р.

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № 151А/7 від 31.08.2012 р.

Затверджено проректором з науково-педагогічної роботи від 31.08.2012.

©Колесник І.М.
©Кафедра теорії та історії культури

Вступ

Програма вивчення варіативної навчальної дисципліни «Релігієзнавство» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузей знань 0201 – культура, 0203 – гуманітарні науки для спеціальностей 6.020101 – «культурологія» 6.020301– «філософія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є релігієзнавча проблематика фундаментальних закономірностей та особливостей функціонування релігії в історії людства. Програма навчальної дисципліни складається із таких змістових модулів:

1. Ранні форми релігій світу.
2. Світові релігії та глобальний світ.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: знайомство студентів із існуючими релігійними традиціями світу; розширення їхнього знання щодо основних понять, функцій та структурних елементів релігії як феномену людської історії; вивчення історії розвитку духовних, культових, обрядових та ритуальних практик релігій, умов виникнення основних вчень та формування їхньої регіональної, культурної специфіки. Метою курсу також є ознайомлення студентів щодо специфіки розвитку релігієзнавства як наукової міжгалузевої дисципліни, її основних принципів та методології, яка ґрунтується на філософському спадку.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- проблеми сучасних досліджень теорії та історії релігії;
- структуру, функції та специфіку релігій світу;
- історичні форми релігії (від первісних форм до світових явищ новітнього характеру);
- розвиток релігійної ситуації в Україні;
- особливості віровчення, культу та церковної організації релігій;
- основні принципи наукового підходу до вивчення релігії та законодавча основа свободи совісті та релігійних переконань.

вміти:

- аналізувати зміст теорії та історії релігії;
- орієнтуватися в основних підходах у вивченні релігії;
- виділяти особливості віровчення, культу та церковної (конфесійної) організації різноманітних релігій світу, їх місце в історії духовного розвитку людства;
- розкривати сучасний стан реалізації на практиці українського законодавства про свободу совісті та релігійні організації.

Міжпредметні зв'язки:**Місце в структурно-логічній схемі спеціальності.**

Нормативна навчальна дисципліна “Релігієзнавство” є складовою циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” спеціальності “психологія”, пов'язується з такими дисциплінами як “Філософія релігії”, “Психологія релігії”, “Новітні релігійні течії та рухи” тощо.

Програма навчальної дисципліни**Змістовий модуль 1. Ранні форми релігій світу****Тема 1** Релігія як сфера духовних феноменів людства

Етимологія терміну “релігія”. Структура та функції релігії. Класифікації релігій світу. Підходи у вивченні релігійних феноменів.

Історія становлення релігієзнавчої науки. Філософські і філологічні дослідження духовних феноменів та виділення окремої галузі гуманітарного знання. Релігія як об'єкт дослідження у філософії, психології, соціології, філології та релігієзнавства. Традиційна та новітня методології релігієзнавчої науки. Специфіка релігієзнавства. Основні принципи дослідження.

Семінарське заняття на тему: «Вступ у дисципліну: особливості релігієзнавчої науки»

1. Релігієзнавство як наука.
2. Поняття релігії та його структура.
3. Підходи у дослідженнях релігії.
4. Класифікація релігій.

Самостійна робота на тему: «Релігієзнавство як наука про природу релігії»

1. Історія досліджень релігії.
2. Концепції філософів стосовно походження релігії.
3. Раціональне та ірраціональне в релігії.

Література:

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А.М.Колодного. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
2. *Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А.* Релігієзнавство: Підручник. – К.: Наук. думка, 1999. – 252 с.
3. *Кимелев Ю.А.* Философия религии: Систематический очерк. – М.: Изд. Дом “Nota Bene”, 1998. – 424 с.
4. *Кислюк К.В., Кучер О.М.* Релігієзнавство: Підручник. – К.: Кондор, 2004. – 396 с.

Тема 2 Первісні форми релігії

Форми релігійного життя первісного суспільства. Співвідношення понять «культ» та «культура». Значення міфу для формування релігій. Поховальні звичаї та проблема виділення «релігійного» змісту. Первісні форми релігії: фетишизм, анімізм, тотемізм. Роль релігії та магії для первісної людини.

Шаманізм як складніша форма релігії. Роль шамана, соціальна, культова та релігійна функції. Види шаманів. Феномен неошаманізму в глобальну епоху.

Семинарське заняття на тему: «Формування ранніх релігійних уявлень»

1. Міфологія та релігія – спільні та відмінні риси.
2. Первісні культури землі.
3. Форми релігійних уявлень: фетишизм, анімізм,

тотемізм.

4. Шаманізм як складна форма релігії.

Самостійна робота на тему: «Зародки релігійної свідомості»

1. Міфологічний світогляд та релігія.
2. Магія та релігія.
3. Фетишизм, анімізм та тотемізм в сучасному світі.
4. Шаманізм та неошаманізм.

Література:

1. *Порублев Н.В.* Культы и мировые религии. – М.: Благовестник, 1999. – 336 с.
2. Шаманизм и ранние религиозные представления / отв. ред. Д. А. Функ. – М.: Институт этнологии и антропологии РАН, 1995.
3. *Токарев С.А.* Ранние формы религии и их развитие. М.: Политиздат, 1990. – 622 с.
4. *Хаккарайнен М. В.* Трансформация традиционного знания: шаманизм без шаманов // Смыслы мифа: мифология в истории и культуре. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001. С. 116–121.

Тема 3 Етно-національна типологія релігії (регіональний аспект)

Класифікації національних релігій. Ієрархічність та політеїзм. «Мертві» та «живі» національні релігійні традиції. Особливості розвитку регіональних форм релігії. Сакральні тексти та проблеми в дослідженнях. Давні вірування Месопотамії. Теократична держава Єгипту. Давні релігії кельтів та германців. Вірування Доколумбової Америки: культ сонця та політеїзм. Античність греків та римлян.

Перша профетична релігія – зороастризм. Ідеї боротьби двох сил, воскресіння мертвих та потойбічної віддаки. Виникнення нової етичної парадигми. Релігії Індії, Китаю та Японії. Специфіка східних релігій та їхня адаптація на Заході. Даосизм як філософська релігія.

Семінарське заняття на тему «Етнічні релігії як форма самовияву народу»:

1. Національні релігії та їхні особливості.
2. Стародавні організовані системи релігії.
3. Теократія та культу царів: Єгипет та Вавилон.
4. Актуально-існуючі національні релігії.

Самостійна робота на тему: «Релігія і етнічна ідентичність. Національні релігії»

1. Релігійні системи стародавніх цивілізацій.
2. Поняття «пророка» та профетичні релігії.
3. Політеїзм та монотеїзм – співвідношення в національних релігіях.
4. Релігії Індостану, Китаю та Японії.

Література:

1. Кислюк К.В., Кучер О.М. Релігієзнавство: Підручник. – К.: Кондор, 2004. – 396 с.
2. Карабыков А.В. Имя в картине мира и религиозно-магических практиках Древнего Египта // Религиоведение (журнал). – 2010. – № 3. – С. 124–132.
3. Торчинов Е. А. Даосизм – С-П., 1999.
4. Оно С., Вудард У. Синтоизм: Древняя религия Японии. – «София», 2007.

Тема 4 Світові релігії: буддизм

Передумови виникнення буддизму в межах ведичної традиції. Біографія принца Сідгартги. Пробудження Будди та проповідь основних етико-релігійних ідей. Чотири шляхетні істини. Доктрина анатмавади (не-душі) та мінливість всесвіту. Поняття дгарми. Укладення Палійського канону.

Напрями буддизму: Тгеравада, Магаяна та Ваджраяна. Адаптація та набуття нових рис буддизму. Методологічні проблеми дослідження шкіл буддизму на Заході. Феномен «західного буддизму».

Семінарське заняття на тему: «Розвиток буддизму і перетворення на світову релігію»

1. Буддизм як світова релігія.
2. Основні особливості буддійського вчення.
3. Напрями та школи сучасного буддизму.
4. Етичні та психологічні аспекти вчення.

Самостійна робота на тему: «Історія буддизму в релігієзнавчій площині»

1. Буддизм та природознавство: точки перетину.
2. Тантричні традиції тибетського буддизму.
3. Буддизм та бойові мистецтва.
4. Політична ситуація із Тибетом.

Література:

1. Андросов В.П. Будда Шакьямуни и индийский буддизм. Современное истолкование древних текстов.. – М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2001. – 508 с.
2. Дюмулен Г. История дзэн-буддизма. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2003. – 317 с.
3. Лысенко В. Г. Ранний буддизм: религия и философия. Учебное пособие. – М.: ИНФРАН, 2003. – 246 с.

Змістовий модуль 2. Світові релігії та глобальний світ.

Тема 1. Світові релігії: християнство

Історичні передумови виникнення християнства в межах іудаїзму. Іудаїзм як національна релігія. Особливості авраамістичних релігій. Святе Письмо. Розвиток ідей профетизму.

Християнство та постать Ісуса Христа. Проблеми першоджерел та історичних джерел. Підходи у вивченні постаті Ісуса. Нагірна проповідь. Поняття чуда та науковий контекст.

Еволюція християнства. Вчення ранніх християн. Формування віровчення, культу та церковної організації.

Християнський Символ віри. Вселенські собори християнських церков. Засудження еретичних вчень. Секти та ересі у християнстві. Розколи християнства. Розвиток християнського віровчення в межах Римської імперії та його одержавлення. «Великий» розкол на Західну та Східну церкви.

Семінарське заняття на тему «Зародження християнства як відповідь на духовну кризу»:

1. Юдаїзм та особливості раннього християнства.
2. Постать Ісуса Христа та Івана Хрестителя.
3. Секта есеїв та очікування Мешіах.
4. Апостоли як носії християнської віри.

Самостійна робота на тему «Витоки християнства та значення іудаїзму»:

1. Вселенські Собори.
2. Канонічні та апокрифічні тексти Нового Заповіту.
3. Гностицизм.

Література:

1. Балта П., Боттеро Ж. та ін. Релігії світу. – К., 2005.
2. Валько В. Первісне християнство. – Львів, 1997.
3. Головащенко С.І. Історія християнства: Курс лекцій. – К., 1999.
4. Ранович А.Б. Первоисточники по истории раннего християнства. – М., 1990.

Тема 2. Історія розвитку традиційного християнства

Історія церковних розколів у світовому християнстві та складання його основних напрямів. Православ'я як напрям християнства. Основи віровчення, культу та церковної організації православ'я. Автокефальні та автономні церкви Вселенського православ'я.

Середньовічна схоластика та розвиток догматики католицизму. Основні відмінності католицької та православної церков. Реформація та Мартін Лютер. Протестантські деномінації та переосмислення авторитету

Святого Письма. Поняття предестинації. Конфесії пізнього протестантизму.

Семинарське заняття на тему «Історія поділу християнства на традиційні конфесії»:

1. «Велика схизма» 1054 р. та її значення для християнства.
2. Інститут папства. Особливості католицизму.
3. Церкви візантійського обряду.
4. Протестантизм Німеччини та Франції.

Самостійна робота на тему «Формування напрямів християнства як відповідь запитам епохи»:

1. Неопротестантизм та його особливості.
2. Хрестові походи у релігійній, політичній та економічній площинах.
3. Інститут інквізиції.

Література:

1. *Маурітссон М.* Католицьке віровчення. – К., 1998.
2. *Мень А.В.* Культура и духовное восхождение. – М., 1992.
3. *Христианство: Энциклопедический словарь: В 3-х тт.* – М., 1993–1995.

Тема 3. Світові релігії: іслам.

Іслам як світова релігія завершеного монотеїзму. Суспільно-історичні причини виникнення та ідейні джерела формування ісламу. Мусульманська філософія і теологія. Суфізм. Вплив мусульманської ідеології на арабський світ. Основи віровчення, культу та церковної організації ісламу. “5 стовпів ісламу”. Умма, халіфат, імамат. Коран як Святе Письмо, культурна пам’ятка мусульман. Суна – Святий Переказ мусульман. Шаріат. Мусульманське право. Структура та джерела. Основні напрями в ісламі: сунізм, шіїзм, харіджизм. Мусульманське сектантство. Іслам в Україні.

Зростання впливу ісламу у постколоніальний період.

Наслідки сучасної політизації ісламу та ісламізації політики.
Фундаменталізм (ваххабізм).

Семінарське заняття на тему «Іслам – релігія покірних Аллагу»:

1. Особистість Мухамеда в історії людства.
2. Віровчення ісламу.
3. Напрями ісламу в сучасному світі.

Самостійна робота на тему «Розвиток релігій об'явлення та виникнення ісламу»:

1. Політичний іслам.
2. Іслам та тероризм.
3. Особливості правової системи в ісламських країнах.
4. Суфізм як містичний напрям.

Література:

1. Іслам: Энциклопедический словарь. – М.: Наука, 1991. – 315 с.
2. *Ермеев Д.* Іслам: образ жизни и стиль мышления. – М., 1990.
3. *Родионов М.А.* Іслам классический. – СПб.: Азбука-классика, Петербургское Востоковедение, 2008.

Тема 4. Новітні релігійні течії (НРТ)

Класифікація головних типів (напрямів, груп) релігійного модернізму (неорелігій, НРТ, НРР) та характеристика діяльності їх міжнародних релігійних організацій.

Характер віровчення і діяльності найбільш поширених новітніх релігій (неорелігій) та НРТ, НРР.

Неохристиянство. Неорієнталізм. Синкретичні, квазінаукові та деструктивні релігійні течії.

Семінарське заняття на тему «Витоки НРТ та нова типологія в релігієзнавчій науці»:

1. Причини поширення НРТ у світі.
2. Українські НРТ.
3. НРТ у правовій площині.

Самостійна робота на тему «Модерна та постмодерна релігійна свідомість»:

1. Феномен гуруїзму.
2. НРТ та молодь.
3. Деструктивні культури.

Література:

1. *Порублев Н.* Культы и мировые религии. – М., 1994.
2. *Степовик Д.* Релігії, культури і секти світу. – К., 1997.
3. *Балагушкин Е.Г.* Нетрадиционные религии в современной России. Морфологический анализ. – Ч. 1. – М.:ИФРАН, 1999. – 244 с.
4. Баркер А. В. Новые религиозные движения: Практическое введение. — СПб.: Издательство Русского христианского гуманитарного института, 1997. — 282 с.

Тема 5. Релігійна історія України

Язичницька міфологія, дохристиянські вірування та пантеон богів українців. Від язичництва до християнства: еволюція релігійного життя в Київській Русі у IX–X ст.

Православна церква під владою Литви і Польщі. Історія і особливості життєдіяльності українського православ'я у XIII–XV ст. Київська та Галицька митрополії. Перенесення митрополії з Києва у Володимир, Москву. Люблінська унія (1569) і посилення утисків православ'я в Речі Посполитій. Створення уніатської (греко-католицької) церкви в Україні та Білорусії. Докорінні зміни в становищі всіх напрямів християнства в Україні в сучасних умовах. Місце різних християнських конфесій в процесі національного відродження українського народу, в удосконаленні духовного та суспільно-політичного життя України на сучасному етапі.

Семинарське заняття на тему «Розвиток релігії в Україні: особливості та проблеми»:

1. Дохристиянські вірування слов'ян України.
2. Язичницький та християнський синкретизм.
3. УГКЦ, УПЦ КП, УПЦ МП, УАПЦ в Україні.

Самостійна робота на тему «Україна релігійна: від язичництва до ХХІ ст.»:

1. Українські звичаї та свята у релігійній площині.
2. «Велесова книга» - феномен фальсифікації у релігії.
3. Поліконфесійна природа українського християнства – перед викликом сучасності.

Література:

1. Рыбаков Б.А. Язычество древних славян. – М., 1981, 1987.
2. Федорів Ю. Історія церкви в Україні. – Люблін, 1991.
3. Чубатий М. Українська Католицька Церква. – Рим, 1990; Львів, 1992.
4. Ісиченко Ігор, архієпископ. Історія Христової Церкви в Україні: Конспект лекцій для студентів духовних шкіл. – Харків, 2000.

Розширений перелік питань для самостійної роботи, що виносяться на семінарські заняття

1. Поняття релігії. Богословське (церковне) та світське розуміння її суті, змісту, структури та джерел походження.
2. Релігія, релігієзнавство та богослов'я (теологія).
3. Богослов'я (теологія) як релігійно-конфесійне вчення про Бога.
4. Релігієзнавство як світська наука про релігію.
5. Структура та зміст релігієзнавства.
6. Предмет та структура релігієзнавства.
7. Суспільство і релігія.
8. Релігія як складне соціально-історичне явище.
9. Релігія як особливий духовний феномен, форма суспільної та індивідуальної свідомості.
10. Культура і релігія.

11. Релігія як галузь духовної культури людства.
12. Мораль і релігія. Релігійна мораль.
13. Політика і релігія.
14. Освіта і релігія. Релігійна освіта.
15. Наука і релігія.
16. Філософія і релігія: філософія релігії, релігійна філософія.
17. Література і релігія. Релігійна (богословська та богослужебна) література.
18. Мистецтво і релігія. Релігійне мистецтво.
19. Архітектура і релігія. Церковна архітектура та храмове будівництво.
20. Структура та зміст релігії.
21. Основні елементи релігії: релігійні ідеї, релігійні почуття, релігійний культ та релігійні організації.
22. Релігійна свідомість та її рівні: релігійна психологія та релігійна ідеологія.
23. Богослов'я (теологія) як основа релігійної ідеології: структура та зміст.
24. Основні типи та історичні форми релігії.
25. Основні типи релігійних організацій.
26. Релігійна конфесія. Її типи та різновидності.
27. Соціальні функції релігії.
28. Первісна релігія, її ранні форми та основні різновиди.
29. Основні елементи та культу первісної релігії: магія, фетишизм, тотемізм, аніматизм, анімізм.
30. Родоплемінні культу: природи, тотемізм, астральні, землеробські, духів предків, шаманізм.
31. Язичництво, його характерні риси, особливості прояву та основні різновиди.
32. Ранні та пізні етнічні релігії.
33. Національно-державні релігії: історія і сучасність.
34. Космологія й міфологія у первісному осмисленні світу.
35. Первісні форми релігії: міфологія та магія.
36. Виникнення релігії: початки релігійного осмислення світу.
37. Еволюція релігії первісного суспільства: первісна релігія, родоплемінні культу.
38. Родоплемінні культу: їх історія, періодизація та класифікація.

39. Міфологія та релігія Стародавнього Сходу (Шумеру, Вавилону, Єгипту, Фінікії, Палестини, Ассирії, Урарту, Ірану, Індії, Китаю).
40. Міфологія та релігія античного світу (Стародавньої Греції, Стародавнього Риму).
41. Олімпійські боги Стародавньої Греції.
42. Еволюція релігійних вірувань та язичницький пантеон Стародавнього Риму.
43. Особливості міфології та релігії елліністичної епохи.
44. Ведизм та брахманізм як форми еволюції релігії Стародавньої Індії.
45. Сучасні національно-державні релігії: іудаїзм, зороастризм, мандеїзм, індуїзм, джайнізм, сикхізм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм.
46. Іудаїзм: особливості віровчення та культу, основні напрями.
47. Іудаїзм та його богословська література (Тора, Танах, Талмуд).
48. Каббала – іудейський містицизм.
49. Зороастризм та його різновидності.
50. Веди – основна релігійно-міфологічна пам'ятка давньоіндійського суспільства.
51. Еволюція релігії Стародавньої Індії (ведизм, брахманізм, джайнізм, буддизм, індуїзм, сикхізм).
52. Сучасні національні релігії Індії (індуїзм, джайнізм, сикхізм).
53. Індуїзм – релігійна основа життя індійського суспільства: історія і сучасність.
54. Індуїзм – головна національна релігія Індії: особливості віровчення та культу, основні напрями.
55. Національні релігії Китаю (конфуціанство, даосизм): історія і сучасність.
56. Синтоїзм – національна релігія Японії: історія, міфологія, особливості віровчення та культу.
57. Світові релігії. Буддизм, християнство та іслам: історія виникнення, географічне поширення.
58. Буддизм: особливості віровчення та культу, ідейні напрями та основні різновидності.
59. Ламаїзм – особлива різновидність буддизму.
60. Тантризм – тантричний буддизм: особливості віровчення та культу.

61. Чань-буддизм (китайський дзен) та дзен-буддизм (японський дзен): історія та сучасність.
62. Ідейні джерела християнства: іудаїзм, східні культу, вульгаризована пізноантична філософія.
63. Секта есенів. Кумранська община та Кумранські рукописи.
64. Богослов'я (теологія) про Ісуса Христа як Сина Божого, засновника християнства.
65. Іслам: особливості віровчення, культу та церковної організації.
66. Сунізм та його різновидності.
67. Шиїзм та його різновидності.
68. Коран і Суна – Святе Письмо та Святий Переказ мусульман.
69. Іслам і мусульманське богослов'я (калам).
70. Іслам і мусульманське право (шаріат).
71. Релігійний модернізм. Сучасні нетрадиційні релігійні культу.
72. Причини появи та особливості прояву сучасного релігійного модернізму, його класифікація.
73. Нетрадиційні культу західного походження (неохристиянство, Церква уніфікації, Церква Сайєнтології, Діти Бога).
74. Нетрадиційні культу східного походження (крішнаїзм, Товариство трансцендентальної медитації, Місія Божественного світла, Міжнародна комуна сань"ясинів, Аум Сінрікьо).
75. Сучасні апокаліптичні, містико-магічні та синкретичні культу, неозичництво, сатанізм.

Теми реферативних доповідей

1. Боги та герої у давньогрецькій міфології.
2. Види та принципи магії.
3. Виникнення та історичний розвиток буддизму.
4. Виникнення української греко-католицької церкви.
5. Витоки індуїзму.
6. Вільнодумство – активна творча праця розуму.
7. Віра як релігійний феномен.
8. Вірування аборигенів Австралії та Океанії.
9. Вселенські собори та їх значення в історії християнства.

10. Вчення буддизму про перевтілення.
11. Головні риси нетрадиційних релігій.
12. Дао і даосизм у Китаї.
13. Дзен-буддизм та його вплив на розвиток європейської культури середини ХХ ст.
14. Діяльність пророка Магомета (Мухаммеда) і формування віровчення ісламу.
15. Доктринальні особливості православ'я.
16. Доктринальні та культові особливості ісламу.
17. Доктринальні та культові особливості католицизму.
18. Духовність Махатми Ганді.
19. Загальна характеристика виробничої магії.
20. Залишки язичницьких звичаїв і свят у православній українській культурі.
21. Зародження Реформації.
22. Зороастризм.
23. II Ватиканський собор.
24. Інквізиція: її сутність та історія.
25. Інститут шаманізму і його роль у первісному суспільстві.
26. Ісламська містика: сутність і особливості.
27. Історія папства.
28. Історія руського іконопису.
29. Історія становлення Української автокефальної православної церкви.
30. Історія створення Корану.
31. Історія хрещення Русі.
32. Ісус Христос як історична постать і релігійний діяч.
33. Іудаїзм – перша історична форма монотеїзму.
34. Каббала: історія та основні ідеї.
35. Католицькі чернецькі ордени.
36. Класифікація етнічних релігій.
37. Конфуціанство як духовна основа китайської культури.
38. Коран – священна книга мусульман.
39. Літургія, її релігійне значення.
40. Лютеранство й кальвінізм.
41. Мартін Лютер – ідеолог Реформації.
42. Міфологія давньої людності України.
43. Морально-етичні засади джайнізму.
44. Нетрадиційні релігії в Україні.

45. Нірвана та її сутність.
46. Основні православні свята та їх релігійне значення.
47. Основні риси римської релігії.
48. Особистість Будди.
49. Особливості буддійського вчення про “чотири шляхетні істини”.
50. Особливості закону про свободу совісті та релігійні організації в Україні.
51. Особливості православної архітектури.
52. Особливості протестантського віровчення.
53. Особливості релігійних уявлень стародавніх іранців (маздеїзм).
54. Особливості становлення православної церкви в Україні.
55. Первісні форми релігійного життя: магія та фетишизм.
56. Первісні форми релігійного життя: землеробські культу.
57. Первісні форми релігійного життя: тотемізм.
58. Первісні форми релігійного життя: шаманізм.
59. Понтифікат Папи Іоанна Павла II.
60. Правове регулювання релігійного життя в Україні.
61. Православна ікона, її історія.
62. Православні конфесії в Україні: історія, сучасність, перспективи.
63. Праця М.Вебера “Протестантська етика і дух капіталізму”.
64. Проблема православ'я в сучасній Україні.
65. Проблема свободи в ісламі.
66. Проблема спасіння та особливості її вирішення у буддизмі.
67. Протестантські церкви в Україні.
68. Раннє християнство.
69. Релігійна система давніх кельтів та германців.
70. Релігійне життя Стародавнього Риму.
71. Релігійне життя Стародавньої Греції.
72. Релігійне мистецтво у західному християнстві.
73. Релігійні традиції Японії.
74. Релігійні уявлення стародавніх слов'ян.
75. Релігійні уявлення та реформа у Давньому Єгипті.
76. Релігійно-етичне вчення Ісуса Христа.
77. Релігія народів Давнього Дворіччя.

78. Релігія народів доколумбової Америки.
79. Реформаторський рух Жана Кальвіна.
80. Розвиток соціальної доктрини католицизму.
81. Розвиток християнства до розколу 1054 року.
82. Розкол християнських церков 1054 року.
83. Роль апостола Павла у формуванні християнської церкви.
84. Роль жінки в релігії.
85. Роль Папи римського в католицькій церкві.
86. Сикхізм.
87. Сіддхартха Гаутама – засновник буддизму.
88. Способи нового об'єднання християнської церкви. Унії.
89. Старообрядництво і його основні течії.
90. Структура релігієзнавства.
91. Сутність віровчення і культу іудаїзму.
92. Сучасна релігійна ситуація в Україні.
93. Сучасний протестантизм в Україні.
94. Табу в системі соціальної регуляції поведінки.
95. Таїнства та їх релігійне значення.
96. Творчість Андрія Рубльова – вершина руського іконопису.
97. Уявлення давніх месопотамів.
98. Уявлення про “душу” і “дух” в історії культури.
99. Теравада та махаяна – основні напрямки буддизму.
100. Християнські релігійні свята та обряди.

Опрацювання першоджерел

1. Апокрифи ранніх християн. – М., 1989.
2. Біблія або Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту (різні видання).
3. Бхагават-гіта // Всесвіт. – 1981. – № 11; 1991. – № 4.
4. Бхагавадгіта (Божественна пісня). – Париж; Львів; Цвікау, 1999.
5. Велесова книга: [ритм. пер. укр. мовою, дослідження та рецензії Б.Яценка; рос. мовою – В. Яценка]. – К., 2004.
6. Вупанішади. – Львів, 1999.
7. Катехизис. – К., 1991, 1993.
8. Коран. – К., 2002.

9. Коран // Всесвіт. – 1990. – № 6.
10. Новий Завіт з коментарем. – Львів, 1994.
11. *Силенко Л.* Мага Віра. Рідна Українська Національна віра. Велике світло волі. Стіввідношення віри, науки, філософії, історії. – К., 1997.
12. Талмуд (різні видання).
13. Трипітака (різні видання).

Методи контролю

Навчальна дисципліна “Релігієзнавство” оцінюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається з 4 модулів (по 2 в кожному семестрі).

1 модуль проводиться на 11 тижні I семестру.

2 модуль – 18 тиждень I семестру.

Оцінювання відбувається за такими формами контролю:

Поточний контроль, модульний контроль, залік.

Розподіл балів, що присвоюється студентам

Поточний контроль:

Усна відповідь – 5 балів

Реферативна доповідь – 5 балів

Доповнення – 3 бали

Домашня письмова робота (реферат, есе тощо) – 5 балів /одна в семестр/

Модульний контроль:

Контрольна робота, колоквіум або тестові завдання – 2 змістових модулі протягом семестру.

За кожен змістовий модуль – 10-15 балів.

За результатами кожного семестру студент отримує підсумкову оцінку – до 50 балів, яка розраховується як накопичувальна оцінка за кожен із змістових модулів та сумарний бал поточного контролю. Загальна оцінка за курс визначається за формулою: 50 балів за поточний контроль +

50 балів за залік (з яких 20 балів – тестові завдання, 30 балів – усне опитування).

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю студент отримав середнє арифметичне за підсумковий контроль менше, ніж 25 балів, то студент не допускається до заліку і вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом з дисципліни “Релігієзнавство”.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені – 50 балів;
- при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку		Залік
A	90 – 100	5	Відмінно	Зараховано
B	81-89	4	Дуже добре	
C	71-80		Добре	
D	61-70	3	Задовільно	
E	51-60		Достатньо	

Методичне забезпечення

1. Комплексна програма курсу “Релігієзнавство” для студентів університету // Культурологія: навчально-методичний комплекс. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – С.64–75.
2. Методичні вказівки до проведення контролю за самостійною роботою студентів з релігієзнавства. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 16 с.
3. *Пітуць Л. Стеценко В.* Культурологічно-релігієзнавчий практикум : Навч.-метод. посібник для студентів університету. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. – 556 с.
<http://Lnu.edu.ua/faculty/Phil/praktikum.pdf>
4. Філософія релігії. Тексти для самостійної роботи студентів: Навч. посібник для студентів університету: У 2-х ч. / Автор оригінальних та упорядник законспектованих текстів В.І.Стеценко. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – Ч.1. – 308 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://Lnu.edu.ua/faculty/Phil/PUBLIKACII-CULT/STECENKO/chytanka_stecenko1.doc
5. Філософія релігії. Тексти для самостійної роботи студентів: Навч. посібник для студентів університету: У 2-х ч. / Автор оригінальних та упорядник законспектованих текстів В.І.Стеценко. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – Ч.2. – 274 с. – Електронний ресурс. Режим доступу: http://Lnu.edu.ua/faculty/Phil/PUBLIKACII-CULT/STECENKO/chytanka_stecenko2.doc

Рекомендована література Базова

1. *Абрамович С., Тілло М., Чікарькова М.* Релігієзнавство. – К.: Декор, 2004. – 528 с.
2. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А.М.Колодного. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
3. *Головащенко С.І.* Історія християнства: Курс лекцій: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.

4. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. А.М. Колодного, П.Л. Яроцького. – К.: Знання, КОО, 1999. – 735 с.
5. Історія церкви та релігійної думки в Україні: Навч. посібник: У 3 кн. – К., 1994.
6. Історія і теорія релігії та вільнодумства: Навч. посібник / За ред. М.М. Заковича. – К., 1996.
7. *Калінін Ю.А., Харьковценко Є.А.* Релігієзнавство: Підручник. – К.: Наук. думка, 1999. – 252 с.
8. *Кимелев Ю.А.* Філософія релігії: Систематический очерк. – М.: Изд. Дом “Nota Bene”, 1998. – 424 с.
9. *Кислюк К.В., Кучер О.М.* Релігієзнавство: Підручник. – К.: Кондор, 2004. – 396 с.
10. *Кислюк К.В., Кучер О.Н.* Религиоведение: Учебник. – Ростов н/Д: Фенікс; Харьков: Торсинг, 2004. – 512 с.
11. *Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г.* Соціологія релігії: Курс лекцій. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 204 с.
12. *Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О.* Географія релігій: Навч. посібник. – К.: АртЕК, 1999. – 504 с.
13. *Петрушенко В.А., Петрушенко О.П., Скалецький М.П.* Релігієзнавство: Навч. посібник. – Львів: Новий світ – 2000, 2005. – 420 с.
14. Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. С.А. Бублика. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 496 с.
15. Релігієзнавство: Підручник / За ред. В.І. Лубського, В.І. Теремка. – К.: Вид. центр “Академія”, 2007. – 408 с.
16. Релігієзнавство / За ред. М.Ф. Рибачука. – К.: Освіта, 1997. – 239 с.
17. Релігія в сучасному світі: Матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Г. Зімоня; з пол. перекл. Г. Теодорович. – Львів: Свічадо, 2007. – 504 с.
18. *Ходькова Л.П.* Релігієзнавство: Підручник. – Вид. 2-е, доп. – Львів: Афіша, 2003. – 356 с.
19. *Юрій Н.Ф.* Релігієзнавство. – К.: Декор, 2006. – 408 с.
20. *Яроцький П.Л.* Релігієзнавство. – К.: Кондор, 2004. – 308 с.

21. *Яртись А. В., Васьків А. Ю.* Релігієзнавство. – Львів, 2010.

Допоміжна

1. *Аксенова М., Храмов Г.* Религии мира. – М., 1996.
2. *Аляев Г.С., Горбань О.В., Мешков В.М.* Лекції з релігієзнавства. Полтава, 1995; К., 1996.
3. *Арестов В.М., Шудрик І.О.* Нетрадиційні релігії: суть і спрямування. – К., 1990.
4. Атлас библейской истории. – М., 1995.
5. Библиейская энциклопедия. – М., 1991.
6. *Біблійний атлас: Наочний посібник для цікавих до Біблії.* – К., 1994.
7. *Біблія як пам'ятка світової культури. Методичні рекомендації на допомогу вчителю літератури народів світу.* – Львів, 1993. – 56 с.
8. *Балта П., Боттеро Ж.* та ін. Релігії світу. – К., 2005.
9. *Баркер А.* Новые религиозные движения. – СПб., 1997.
10. *Бонтам П., Брутен К.* та ін. Антична міфологія. – К., 2005.
11. *Боруцький С.Т.* Держава. Церква. Людина. Державно-церковні та міжконфесійні відносини у дзеркалі сучасності. 1992–2002 рр. Львів, 2003.
12. *Брайчевський М.Ю.* Утвердження християнства на Русі. – К., 1988.
13. Буддизм: Словарь. – М., 1992.
14. *Валько В.* Первісне християнство. – Львів, 1997.
15. *Васильев Л.С.* История религий Востока: Учеб. пос. – М., 1988.
16. *Васьків А.Ю.* Історія Української греко-католицької церкви: Текст лекції. – Львів, 1999.
17. *Віллем Ж.-П.* Європа та релігії. – К.: Дух і літера, 2006. – 331 с.
18. *Гараджа В.И.* Соціологія релігії: Учеб. пособие. – М., 1996.
19. *Геллей Г.* Генрі. Біблійний довідник Геллея. – Торонто, 1985.
20. *Гергей Енс.* История папства. – М., 1996.

21. *Головащенко С.І.* Історія християнства: Курс лекцій. – К., 1999.
22. *Грушевський М.* З історії релігійної думки на Україні. – К., 1992.
23. *Гудима А.М.* Релігієзнавство: Навч. посібник. – Тернопіль, 2000.
24. *Гуревич Л.С.* Нетрадиционные религии на Западе и восточные религиозные культы. – М., 1985.
25. *Дешиця М.* Малий український церковно-історичний словник. – Львів, 1994.
26. *Донаш В., Лешан В.* Загальне релігієзнавство: Навч. посіб. – Чернівці, 2005.
27. Дохристиянські вірування / За ред. А.Колодного, Б.Лобовика, Л.Філіпович, П.Яроцького. – К., 1996.
28. *Дюркгейм Э.* Элементарные формы религиозной жизни // Мистика. Религия. Наука. – М., 1998.
29. *Дьяконов И.М.* Архаические мифы Востока и Запада. – М., 1990.
30. *Ершиев А.А.* Религиоведение. – К., 1999.
31. *Закович М.М.* Релігієзнавство: Навч. посіб. – К., 2000.
32. Иллюстрированная история религий: В 2 т. – М., 1992.
33. Иоанн (епископ Аксайский). История вселенских соборов. – М., 1995.
34. Ислам: Энциклопедический словарь. – М., 1991.
35. Історія і теорія релігії і вільнодумства. – К., 1998.
36. История религий мира. Энциклопедия: В 2 т. – М., 1996.
37. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. А.М.Колодного, П.Л.Яроцького. – К., 1999.
38. Історія християнської церкви на Україні (Релігієзнавчий довідковий нарис) / Відп. ред. О.С. Оницько. – К., 1991.
39. Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3-х кн. – К., 1994.
40. *Калінін Ю.А., Лубський В.І.* Релігієзнавство: Курс лекцій. – К., 1996.
41. *Калінін Ю.А., Харьковченко Є.А.* Релігієзнавство: Підручник. – 2-е вид. – К., 1997.
42. Католицизм: Словарь. – М., 1991.
43. *Кимелев Ю.А.* Философия религии: Систематический очерк. – М., 1998.

44. Киселев Ю.А. Современная западная философия религии. – М., 1986.
45. Классики мирового религиоведения. Антология / Сост. и общ.ред. А.Н.Красникова. – М., 1996.
46. Ковальський Я.В. Папы и папство / Пер. с пол. – М.: Политиздат, 1931. – 236 с.
47. Конфесійна карта Львівщини: інформаційно-статистичний довідник / Упор. довідника Боруцький С.Т., Петрів І.М., Помога Я.І. – Львів, 1997.
48. Косідовський З. Біблійні оповіді. – К., 1985.
49. Косідовський З. Оповіді євангелістів. – К., 1985.
50. Костів К. Словник-довідник Біблійних осіб, племен і народів. – Торонто, 1982.
51. Кочетов А.М. Буддизм. – М., 1983.
52. Крывелев И.А. История религий: В 2 т. – М., 1988.
53. Кудрявцев В.В. Лекции по истории религии: Учеб. пособ. – Минск, 1997.
54. Кулик В.С. Введение в религиоведение. – Херсон, 1997.
55. Лекции по религиоведению: Учеб. пособие для вузов / Под ред. И.Н.Яблокова. – М., 1998.
56. Липинский В. Релігія і церква в історії України. – К., 1993.
57. Лубський В.І. Історія релігій: Підручник. К., 2004.
58. Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г. Історія світової релігієзнавчої думки: Хрестоматія. – К., 1999.
59. Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г. Соціологія релігії: Курс лекцій. – К., 1999.
60. Лубський В.І. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. – К., 1997.
61. Лубський В.І., Лубська М.В. Історія релігій: Підручник. К., 2003.
62. Лубський В.І. Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. – К., 1997.
63. Любащенко В.І. Історія протестантизму в Україні: Курс лекцій. – К., 1996.
64. Малерб М. Религии человечества. – М., 1998.
65. Маурітссон М. Католицьке віровчення. – К., 1998.
66. Мень А. История религии. В поисках Пути, Истины и Жизни: В 7 т. – М., 1991–1994.

67. *Мень А.В.* Культура и духовное восхождение. – М., 1992.
68. *Мень О.* Син людський. – Львів, 1994.
69. *Миркина З., Померанц Г.* Великие религии мира. – М., 1995.
70. Мистика. Религия. Вера. – М., 1998.
71. Мистика. Религия. Наука. – М., 1996.
72. *Митрополит Лларіон (Іван Огієнко).* Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
73. *Митрополит Лларіон.* Українська церква. Ідеологія української національної культури. – К., 1992.
74. *Митрохин Л.Н.* Философия религии. – М., 1993.
75. Мифы народов мира: В 2-х т. – М., 1980.
76. Навчальна програма нормативного курсу “Релігієзнавство” / Уклали: А.В. Яртісь, С.Т.Боруцький, В.І.Стеценко, А.М.Сімончик, А.Ю.Васьків. – Львів, 1999.
77. Народы и религии мира: Энциклопедия / Гл. ред. В.А.Тишков. – М., 1989.
78. *Огієнко І.І.* Українська церква: У 2-х т. – К., 1993.
79. Основы религиоведения: Учебник / Под ред. И.Н.Яблокова. – М., 1994.
80. *Павлов С.В.* Географія релігій. – К., 1998.
81. *Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О.* Географія релігій. – К., 1999.
82. *Панас К.* Історія Української церкви. – Львів, 1992.
83. Релігієзнавство: Навч. посіб. / За ред. В.І.Лубського, В.І.Теремка. – К., 2000.
84. Релігієзнавство: Навч. посіб. / За ред. В.А.Петрушенка і О.П.Петрушенка. – Львів, 2005.
85. Религии древнего Востока. – М., 1995.
86. Религии мира. Энциклопедия: В 6 т. – М., 1996.
87. *Ренан Э.* Жизнь Иисуса. Апостолы. – Минск, 1991.
88. *Рибачук М.Ф.* Релігієзнавство. – К., 1998.
89. *Рижкова С.А.* Типологія релігій: Навч. посіб. – К., 1998.
90. *Рыбаков Б.А.* Язычество древней Руси. – М., 1988.
91. *Рыбаков Б.А.* Язычество древних славян. – М., 1981, 1987.
92. *Свенцицкая И.С.* Раннее христианство: страницы истории. – М.: Политиздат, 1988. – 336 с.

93. *Семеній О., Томахів В., Чернецька Л., Юрчак Н.* Релігієзнавство: Курс лекцій. – Тернопіль, 1999.
94. *Степовик Д.В.* Релігії світу. – К., 1993.
95. *Степовик Д.* Релігії, культури і секти світу. – К., 1997.
96. *Стеценко В.І.* Культура в термінах від “а” до “я”. Культурологічна абетка: Навч. посіб. – Львів, 2006.
97. *Стеценко В.І.* Навчальна програма і тези нормативного курсу “Українська та зарубіжна культура і релігієзнавство”. – Львів, 2005.
98. *Стеценко В.І.* Українська та зарубіжна культура і релігієзнавство (плани семінарських занять та додаткові навчально-методичні матеріали до них з синтетичного нормативного курсу): Навч.-метод. посіб. – Львів, 2005.
99. *Стеценко В.І.* Навчальна програма культурологічного спецкурсу “Християнство в Україні: історія і сучасність”. – Львів, 2003.
100. *Стеценко В.І.* Плани семінарських занять з культурологічного спецкурсу “Християнство в Україні: історія і сучасність”. – Львів, 2003.
101. *Тальберг Н.* История христианской Церкви. – М., 1991.
102. *Токарев С.А.* Ранние формы религии. – М., 1990.
103. *Феодорит, епископ Кирский.* Церковная история. – М., 1993.
104. *Федорів Ю.* Історія церкви в Україні. – Люблін, 1991.
105. *Фразер Дж.* Золотая ветвь. – М., 1979.
106. *Ходькова Л.П.* Релігієзнавство: Підручник. Львів, 2001, 2003.
107. *Хома І.* Нарис історії Вселенської Церкви. – Рим; Львів, 1995.
108. Християнство и культура сегодня. – М., 1991.
109. Християнство: Енциклопедический словарь: В 3-х тт. – М., 1993–1995.
110. *Чубатий М.* Українська Католицька Церква. – Рим, 1990; Львів, 1992.
111. *Шевченко В.М.* Словник-довідник з релігії. К., 2004.
112. *Яблоков И.Н.* Основы религиоведения: Учебник. – М., 1998.

113. Яблоков *И.Н.* Основы теоретического религиоведения: Учеб.пос. – М., 1994.
114. Яблоков *И.Н.* Религиоведение: Учеб. пособие. Учеб.словарь-минимум по религиоведению. – М., 1998.
115. *Янг Джон.* Христианство. – М., 1998.
116. *Яковлев Е.С.* Искусство и мирове религии. – М., 1991.

Питання для модульної контрольної роботи:

Модуль № 1.

1. Релігієзнавство як галузь гуманітарного знання.
2. Підходи у вивченні релігії: конфесійні та академічні.
3. Ранній етап становлення релігійного світогляду: фетишизм, анімізм, тотемізм.
4. Шаманські практики як різновид релігійного трансперсонального досвіду.
5. Національні релігії народів стародавнього світу: Месопотамія, Єгипет.
6. Релігійні вірування кельтів, германців та слов'ян.
7. Релігії арійських племен: зороастризм та індуїзм.
8. Філософсько-релігійні системи даосизму та синтоїзму.
9. Релігії Індії.
10. Розвиток буддизму та особистість Будди.
11. Основні доктрини вчення Будди.
12. Напрями та школи сучасного буддизму.

Модуль № 2.

1. Іудаїзм та становлення авраамістичної традиції.
2. Напрями сучасного іудаїзму.
3. Зародження християнства та постать Ісуса Христа.
4. Значення Нагірної проповіді для етичної та релігійної думки Заходу.
5. Іслам: формування та поширення у світі.
6. Напрямки та основні персоналії мусульманської релігії.
7. Пророк Могамед та значення його проповіді.
8. Релігійний фундаменталізм та світові релігії.
9. Релігійний модернізм та постмодернізм. Новітні релігійні течії.
10. Класифікації НРТ.
11. Історія релігій в Україні.

12. Релігійні вірування давніх українців до прийняття християнства.
13. Християнства Київської Русі.
14. Сучасна релігійна ситуація та основні конфесії України.

Зразок тестового модульного контролю

Варіант А

1. Хто зі згаданих постатей не був пророком юдаїзму?
1) Мойсей; 2) Іоан; 3) Єремія; 4) Осія.
2. Засновником буддизму був:
1) Магавіра; 2) Могамед; 3) Шак'ямуні; 4) Ісус Христос.
3. Кааба – це:
1) священний символ християнства;
2) центральний храм Мекки;
3) божественне послання Могамеду;
4) священний текст буддизму.
4. Які два таїнства (із 7) залишилися в лютеранстві?
1) миропомазання і хрещення;
2) хрещення і причастя;
3) сповідь і священництво;
4) обрізання і шабат.
5. Ким був Августин Блаженний?
1) засновником напряму в юдаїзмі;
2) засновником кальвінізму; 3) Папою римським;
4) один із Отців Церкви.
6. Назвіть та опишіть 4 Шляхетні істини буддизму.
7. Які заборони існують в межах ісламу? (не менше 3).
8. Які лицарські ордени існували в історії католицької церкви?
9. Створіть уявну релігійну організацію та опишіть складові її вчення.
10. Анатоль Франц «Прокуратор Юдеї»

